

I vinter møtte Fredrik Wilhelm Seeberg skuespilleren Arthur Hakalahti Eilertsen som spiller ham i filmen. Her er de under filmminnspillingen i Elverum.
FOTO: ANITA HØIBY GOTEHUS/ØSTLENDINGEN

Uventet tysk hjelp og en norsk lastebilsjåfør reddet livet til unggutten. Nå er Fredrik Wilhelm Seebergs (94) dramatiske døgn å se i storfilmen *Kongens nei*.

I kamp for kongen

tekst Øyvind Nordli

10. april 1940 kl. 02.00. I nattemørket kunne 17-åringen høre motordur nærme seg. Lys fra frontlykter kunne skimtes nede ved veisperringen på Midtskogen utenfor Elverum. Fire kaprede norske busser og en militærlastebil med 120 topprente tyske fallskjermjegere var på konge- og regjeringsjakt.

Fredrik Wilhelm Seeberg la seg sammen med 40 andre garderekrukker og drøyt 50 militære og frivillige skyttere i en hesteskoformet stilling. Nattehimmelen over Midtskogen gård lyste opp da skuddvekslingen mellom de utrente norske styrkene og tyskerne startet.

Så ble alt svart for tenåringen fra Drammen.

Filmstjerne i en alder av 94 år

Kontrasten kunne ikke vært større. De mørke dagene i Elverum for 76 år siden er byttet ut med en raus formiddagssol fra en blåblå junihimmel i år.

– Kom inn i enkemannsboligen min, sier 94 år gamle Fredrik Wilhelm Seeberg hjemme i Jaktveien i Drammen.

Avtalen med Aftenposten er skrevet sirlig ned i en sprengt avtalebok. Pensjonistens fasttelefon og mobiltelefon gir ustanselig lyd fra seg. «Alle» vil snakke med 94-åringen etter at han har havnet i et av tidenes største norske filmprosjekter.

Fredag 23. september hadde *Kongens nei* premiere på norske kinoer. I regissør Erik Poppes 65 millioner kroners-film gjenopplevs de tre uvirkelige døgnene: 9. 10.

Fredrik Wilhelm Seeberg (94)

- Født: 3. september 1922 i Helsingfors.
- Sivil status: Enkemann, pensjonist. To sønner og en datter.
- Oppvokst i Helsingfors. Mor fra Oslo og far fra Drammen.
- Spilte fotball og bandy på nasjonalt toppnivå.
- Flyttet fra Finland til Norge for å avtjene verneplikten. Tjenestegjorde i HM Kongens garde.
- Jobbet tre år med etterretning under den kalde krigen. Var i mange år selger i treforedlingsindustrien for et finsk konsern. Norsk-finsk tolk etter at han ble pensjonert.

og 11. april 1940. Vi får se kong Haakon nekte å gi etter for tyskernes ultimatum om norsk overgivelse. Og vi får se den unge gardisten Fredrik Wilhelm Seeberg, spilt av Arthur Hakalahti Eilertsen, bli reddet av tilfeldigheter på Midtskogen.

I en film Fredrik Wilhelm Seeberg aldri skulle ha vært en del av.

Strakte seg for å komme inn

I begynnelsen av 1920-årene flyttet Seebergs foreldre fra Drammen til Helsingfors der faren skulle arbeide med trelasteksport. I 1922 ble Fredrik født, og alle sine oppvekstår hadde han i Finland. Trygge og gode år helt til alt ble brutalt forandret. 30. november 1939 brøt den finske vinterkrigen ut. 17-åringen meldte seg som frivillig soldat, alle kameratene

I går hadde storfilmen *Kongens nei* premiere. Arthur Hakalahti Eilertsen spiller Fredrik Wilhelm Seeberg som 17 år gammel gardist i kamp for kong Haakon.
 FOTO: AGNETE BRUN/PARADOX FILM

Kampene på Midtskogen, på strekningen Elverum - Hamar, var en trefning mellom norske og tyske styrker under angrepet på Norge 10. april 1940. Tyskerne ville ta kongen og regjeringen til fange. Den norske planen var å ha en sperring ved Sagstuen og en fremskutt sperring ved Midtskogen. Tyskerne måtte tekke seg tilbake, mens kongen og regjering fikk verdifull tid til å flykte videre.

hans gjorde det, men faren ville ikke at han skulle tjenestegjøre for Finland. Han vil heller at sønnen skulle reise til Norge, der kunne han bo hos onkelen i Drammen. Alt virket så mye tryggere i Norge, mente faren.

På plass i Norge ble 17-åringen innrullert i Hans Majestet Kongens garde ved hjelp av en finsk militærattaché. Han måtte «snakke inn» Seeberg fordi han egentlig var ett år for ung til å tjenestegjøre i forsvaret. Han var også for lav av vekst, men da han skulle måles på sesjon, strakte han seg så høyt han kunne på tærne. Målebåndet viste 1 meter og 72 centimeter. Minstekravet for å komme inn i Garden ble nådd.

1. mars 1940 var han klar for rekruttskolen på Jørstadmoen nord for Lillehammer.

Ble forflyttet

Fredrik Wilhelm Seeberg var knapt blitt kjent med sine kolleger før et befal kom inn på kasernen og ga høylytt beskjed: «Dere skal forflyttes til Terningmoen i Elverum.»

Bare noen timer senere satte de unge gardistene i hvite kamuflasjedresser kursen mot Elverum på brede, tunge treski. Etter å ha blitt innlosjert i ny militærleir fikk de skyteopplæring i noen dager. Før det smalt for alvor.

Jesper Christensen og Anders Baasmo Christiansen som kong Haakon og kronprins Olav. FOTO: AGNETE BRUN/PARADOX FILM

◀ – Vi snakket aldri noe om krig, ikke hva jeg kan huske, men til frokosten 9. april ble vi informert av en offiser om at tyskerne hadde angrepet Oslo. Alle forsto da hvilket alvor Norge var oppi.

– **Du var bare 17 år. Følte du deg forberedt på krig?**

– Jeg hadde litt erfaring fra det finske heimevernet, men nei, det var jo ikke all verden.

Sendemannens ultimatum

Midnatt 9. april 1940 gikk flyalarmen i Oslo for første gang. Utover natten strømmet meldingene inn om tyske angrep mot Kristiansand, Egersund, Bergen, Trondheim og Narvik. Ute i Drøbakundet nærmet tyske kryssere seg lydløst og faretruende raskt mot Oslo.

Hitlers sendemann, Curt Bräuer, ankom regjeringslokalene på Victoria terrasse før klokken var 05.00 på morgenen med et ultimatum på 19 maskinskrevne sider. På utenriksminister Halvdan Kohts kontor satt regjeringsmedlemmer i krisemøte. Kravene fra Hitler-Tyskland ble avslått.

«Da blir det kamp, og intet kan redde dere», svarte en overrasket tysker.

Rett etterpå gikk flyalarmen for andre gang. Bare snaut fire mil unna, lå krysseren «Blücher» som et brennende vrak i Drøbakundet. Tyskerne ble forsinket, og regjerings- og stortingsmedlemmer samt konge og kronprins fikk et avgjørende forsprang. I all hast tok de toget fra Oslo til Hamar, for så å reise videre mot Elverum.

Møtte aldri kongen

På Terningmoen hadde Fredrik Seeberg og gardistene fått beskjed om at konge og

regjering var på vei, men de fikk ikke vite om noe tidspunkt.

– Etter hvert forsto vi at det ville skje noe senere på dagen – trolig natt til 10. april.

I filmen ser vi kong Haakon rulle ned vinduet og snakke kort med unge Seeberg. I følget til kong Haakon var sønnen, kronprins Olav, og hans kone, kronprinsesse Märtha. Med seg hadde de tre barn. Harald var bare tre år.

– Men jeg så aldri kongen og hans følge i virkeligheten, sier Seeberg.

– Kanskje kan de ha passert foran oss uten at vi la merke til dem. De kan ha vært utkledd, eller befant seg bak mørklagte vinduer slik at vi ikke dro kjensel på dem.

Ved to broer ble tømmer stablet som sperringer. Sagstuen vest for Terningmoen hadde tett skog og utgjorde hovedstillingen. I en fremskutt posisjon ved Midtskogen lå en fremre sperring i mer åpent terreng.

Den tyske 120 manns store elitetrop-

«Vi snakket aldri noe om krig, ikke hva jeg kan huske, men til frokosten 9. april ble vi informert av en offiser om at tyskerne hadde angrepet Oslo. Alle forsto da hvilket alvor Norge var oppi.»

Fredrik Wilhelm Seeberg

pen var bare noen mil unna, og i 23-tiden iverksatte kaptein John Rognes full stans av all trafikk langs veien inn til Elverum. Folk ble kommandert ut av bilene sine, som så ble plassert foran tømmerhindringene ved Midtskogen for å blokkere veien. Tyskerne skulle tvinges ut av bussene. Ferden videre mot Elverum skulle stoppes av mitraljøseild fra Sagstuen.

Med hvit overtrekksdress og en Krag-Jørgensen-rifle ventet tenårings Seeberg på ildåpning. Til tross for hans unge alder banket hjertet under uniformen med bortimot normal rytme.

Sersjant Brynjar Hammer skrev i sine dagboknotater: «Mange sliter med å sove når de blir bedt om å hvile før angrepet, men Fredrik Seeberg bare putter jakken under hodet og er borte.»

– Jeg følte ingen panikk eller redsel. Befalet var rolige og disiplinerte. Vi ventet bare på at tyskerne skulle komme, sier han.

Kaptein Rognes fyrte av det første skuddet. Flere fulgte på. Geværskuddene gikk tett i retning billysene.

Så ble ilden besvart. Fallskjermjegerne var ute av bussene. Tok seg over brøytekantene. Skuddene fra tyskernes signalpistoler lyste opp et beksvart nattehav og avslørte hvor de norske stillingene var. Sporlysgranater traff en låve som tok fyr.

– Vi ble veldig overrasket, og alt var veldig nifst til å begynne med. Hele området ble lyst opp, sier Seeberg

Tatt hånd om av tysk sanitet

Det norske mannskapet ble bedt om å trekke seg tilbake nærmere Midtskogen gård. Fredrik Seeberg løp bakover. Han fikk øye på en stabel med takstein. «Her kan jeg få beskyttelse mot de tyske skud-

dene», tenkte han. Han fikk lagt seg ned, men rett foran ham slo en granat ned i teglhaugen. En splint fra taksteinen traff ham som en kniv. Brystet ble åpnet opp og Seeberg ble liggende igjen hardt skadet.

Flere tyskere tok seg frem til gården, og i dag beskriver han dem som «halvgærne» og «oppspilte». Et av befalet slo brutalt med geværkolben mens han lå nede. Til alt hell kom tyske sanitetsfolk rett bak og ba kollegene sine roe seg. De tok nordmannen med seg inn i et rom på gården.

– Jeg fikk litt hastig førstehjelp før de dro av sted. Heldigvis var tyskerne mer opptatt av kongen enn av meg.

En norsk sivilist, Ola H. Dahl, var også på stedet. Han skal ha blitt lettere skadet, men ikke verre enn at han kunne kjøre lastebilen sin som sto parkert bak veisperringen. Et par timer senere ble tenåringen innlagt på Elverum sykehus etter at Dahl hadde kjørt ham dit. Lungene var hardt skadet. Hadde han kommet noen minutter senere, ville vi ikke siddet i Drammen og snakket sammen 76 år senere.

– 50 år etter krigen traff jeg Ola Dahl igjen. Da fikk jeg sagt «tusen takk for hjelpen» og bukket pent til ham!

Tysk hevnbombing mot sykehuset

Fredrik Wilhelm Seeberg lå på sykehuset i Elverum og fryktet at taket skulle falle i hodet på ham. Han var nyoperert og kunne ikke flyttes på, men over hustakene fløy tyske fly. Elverum ble bombet sønder og sammen 11. april 1940.

Adolf Hitler var rasende over at tyskerne ble stoppet ved Midtskogen. Konge og regjering fikk nok en gang et avgjørende forsprang.

I Elverum hadde kongen møtt Bräuer

«Jeg fikk litt hastig førstehjelp før de dro av sted. Heldigvis var tyskerne mer opptatt av kongen enn av meg.»

Fredrik Wilhelm Seeberg

Etter at han ble enkemann for 14 år siden, innredet Fredrik Seeberg sitt eget «gutterom». Der henger utmerkelser, diplomer og bilder fra krigen. Spesielt fra Garden, som han alltid har vært tro mot. FOTO: ØYVIND NORDLI

på ettermiddagen 10. april. Tyskernes sendemann krevde at kongen skulle utnevne en ny regjering under ledelse av Quisling. Men under et statsrådsmøte i Trysils dype skoger senere på kvelden var kong Haakon ikke til å rokke:

«Hvis regjeringen vil gå med på tyskeres krav, så er det ingen annen utvei for meg enn å abdisere», svarte kong Haakon. Han fikk full støtte av regjeringen.

Sparte sykehuset

Fredrik Wilhelm Seeberg lå stille i sykesengen og lyttet til tyskeres vrede utenfor vinduene.

– Jeg måtte bare ligge der og håpe at taket ikke skulle ramle over meg. Det var nifse greier, sier han og rister på hodet.

Sykehuset ble spart i bomberegnet. Kanskje fordi tyske soldater også var innlagt der? I tettstedet Leiret i Elverum sto bare noen få hus igjen. 36 mennesker mistet livet, deriblant 20 soldater.

I halvannen måned ble han liggende på sykehuset. Sårskadene ville ikke gro på grunn av betennelser. Han måtte ta tiden til hjelp, og om natten snek han seg ut av rommet for å drikke kaffe med sykepleierne. «Kaffeparty» kaller han det med norskfinsk aksent.

– Vi snakket sammen, aller mest for å unngå tyskerne som også var innlagt på sykehuset. De ville ikke ha noen kontakt med oss. Jeg tror ikke de fikk lov heller.

Han tenker mye tilbake på Elverum og på behandlingen han fikk på sykehuset. Så en dag, etter en jubileumsmarkering av trefningen på Midtskogen, fikk han lyst til å vise hvor mye han satte pris på behandlingen han fikk i Elverum. 40 år etter krigen kom han på besøk og overleverte en blomsterbukett i resepsjonen.

Medaljene henger tett på uniformen, som deltagerbevis fra Norge, bevis fra vinterkrigen, Finlands hvita ros, medlem i gardistforbundet i 50 år og andre garde-utmerkelser. FOTO: ØYVIND NORDLI

– Jeg fikk bare et innfall der og da, men det var også for å takke for at de reddet livet mitt.

Vervet seg i Finland

Krysseren HMS «Devonshire» forlot havnen i Tromsø på kvelden 7. juni 1940. I regn, tåke og vind satte krysseren kurs mot Storbritannia. Om bord var en nedtrykt konge, kronprins og andre statsmenn. Uten at de visste det, ventet fem år i eksil.

Nesten samtidig gikk Fredrik Wilhelm Seeberg ut av døren på sykehuset i Elverum. Han takket for seg og kom seg etter hvert til Drammen. Der bodde han hos familiemedlemmer før han bestemte seg for å reise tilbake til Finland helt på slutten av året i 1940. Han vervet seg på nytt som soldat, men i «fortsettelseskrigen» fikk Finland militær støtte av Tyskland. Da dimitterte han og reiste tilbake til Norge og Drammen for godt.

En dag, kanskje var det for fire år siden nå, ringte Erik Poppe. Filmregissøren begynte å intervju Seeberg. Han spurte og grov om hendelsene på Midtskogen. Senere fikk Seeberg besøk av skuespilleren Arthur Hakalahti Eilertsen. Flere ganger har de møtt hverandre – også under innspillingen av *Kongens nei* – filmen som hadde premiere i går.

– Spennende, sier pensjonisten og smiler.

Han kan se tilbake på et rikt og langt liv. Han har fått beholde helsen, og han har gjennomgått noen helt ekstraordinære hendelser. Men hva har han lært etter alle disse årene? Og hva har brent seg fast?

– Tja, sier Fredrik Wilhelm Seeberg og må tenke seg om. Før han lyser opp og sier: – En ting er jeg i hvert fall helt sikker på at jeg aldri skal gjøre igjen

– Å, hva er det?
– Å gå i dekning bak en haug med takstein!

Kilder**: Alf R. Jacobsen: *Kongens nei*, ** Ola Mørkhagen, Arkivverket, *Aftenposten*

Aftenposten Historie

► Artikkelen er en redigert versjon hentet fra magasinet *Aftenposten Historie*.

Nei'et fikk enorm betydning for kongehuset

– At kongen ikke gikk med på kravet fra tyskerne, som var et regime vi overhodet ikke ville identifisere oss med, hadde stor betydning for etterkrigstiden som nasjon, og ikke minst for kongehusets anseelse, sier Ola Mørkhagen.

Ikke bare har Mørkhagen vokst opp med historien om kongens nei, han har også studert den i detalj gjennom jobben som fagkonsulent i militærhistorie ved Anno Museum avdeling Glomdalsmuseet. Den historieinteresserte elverumsingen har sett nye og viktige sider ved historien om april dagene i 1940. Mørkhagen er også blitt brukt som faglig rådgiver for filmen *Kongens nei*.

– Jo mer jeg har lest, jo høyere stjerne har kong Haakon fått hos meg. Han hadde veldig klart for seg i en kaotisk og vanskelig situasjon hva som var rett og galt. Han holdt fast ved de konstitusjonelle retningslinjene vi hadde i Norge, mens alt annet vaklet og spriket. At det ble gjort motstand mot den tyske krigsmakten, var også godt for selvfølelsen vår i ettertid, sier Mørkhagen.

«Sammenrasket norsk gjeng»

Trefningene på Midtskogen står også sentralt i historien. At en «sammenrasket norsk gjeng» bestående av en utrent tropp fra Garden, befal på kurs og noen skytterlagsmedlemmer skulle stoppe tyskeres fremste soldater, bestående av fallskjermjegere og en halv mitraljøsetropp fra infanteriet, skulle i utgangspunktet ikke være mulig.

– Det var ikke noe slag på Midtskogen, men en liten trefning i militær forstand, med desto større resultat rent strategisk. Ved ikke å slippe den gjengen igjennom klarte man å redde unna konge og regjering, sier Mørkhagen.

Han forteller at da tyskerne måtte returnere til Oslo, tok de på veien til fange mange norske avdelinger i en tidlig mobiliseringsfase. De norske ble avvæpnet, dessuten ble våpen og kjøretøyer beslaglagt.

– Slik sett returnerte de til Oslo som helter selv om de ikke hadde løst hovedoppgavet, som var å ta kongen til fange.

oyvind.nordli@aftenposten.no